

A. SIRRI ÖZBEK • Ah Struga!

A. SIRRI ÖZBEK Adıyaman/Kahta'da doğdu. Erzurum Eğitim Enstitüsü'nü ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmenlik, avukatlık ve iş hayatı yanında siyasetle de uğraştı. *Kökünü Arayan Çınar* (2011, roman), *Tosbağa Avcısı* (2013, öykü), *Faili Meçhul Bebek* (2013, öykü), *Taammüden* (2014, roman), *Yele Yazılan Yazılar* (2015, deneme), *Hasut* (2016, roman), *Namekân/Baba İshak'ın Uzun Yürüyüşü* (2017, roman), *Söyle Zilan* (2019, roman) adlı kitapları yayımlandı. Özbek, Uluslararası PEN Kulübü ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

İletişim Yayınları 3134 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 552

ISBN-13: 978-975-05-3276-4

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

EDİTÖR Emre Bayın

KAPAK ve KAPAK İLLÜSTRASYONU Seda Mit

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

A. SIRRI ÖZBEK

Ah Struga!

*Değerli dostum Kemal Akar'ın
aziz hatırası için...*

*...Göç yolları
Göründü bize
Görünür elbet
Göç yolları
Bir gün gelir
Döner tersine
Dönülür elbet...*

– MURATHAN MUNGAN

*...Göç başladı bir acıdan bin acıya
Geride akşamın küllenen ateşi
Ve susturulmuş çocuk sevinçleri kaldı.*

– AHMET TELLİ

Yatağa girdiğinden beri uyku tutmamıştı Yunus'u. Ne bir yeri ağrıyordu ne de yüreğinden söküp atamadığı bir sıkıntısı vardı. Huzurluydu. Sağ eli başının altında, gözleri odanın tavanına dikili öylece yatıyor, sabırla uykuyu bekliyordu, ama ne gezer. İnat etmiş gibiydi, gelmeyecekti. Karısı Makbule, bebeği Münevver'i emzirirken uyuyakalmıştı. Ak göğsünün pembe ucu bebeğin dudakları arasındaydı. Münevver'in ağız kenarından sızmış anne sütünün odayı doldurmuş, bahar rüzgârlarının getirdiği kır çiçeklerinkini andıran o muhteşem kokusunu içine çekti Yunus. Münevver bebek, masum yüzüne yerleşmiş mutlu bir gülümsemeyle uyuyordu. Günün yorgunluğu Makbule'nin her derin soluk alışında odanın içine perde perde yayılıyordu. Yunus, usulca, karısını ve bebeğini uyandırmadan yataktan çıktı, parmaklarının ucuna basa basa yan odaya geçti.

Odadaki gaz lambası sönmüdü. Karanlığın içinde bir sigara yaktı ve patiska perdesini aralayıp açtığı pencereden en sevdiği şeyi, saatlerce, hatta günlerce bıkıp usanmadan seyretmekten zevk aldığı, suyunu, ıslıtısını, içinde yüzen balık-

larını, sazlıklarını, sazlıkta barınan her çeşit kuşunu sevdiği Ohri Gölü'nün görülebilen en uzak ufkuna dikti gözünü. Bir süre karanlığı dinledi. Gölün kıyıya vuran yumuşak dalgalarının şıprıtısından ve göl içindeki sazlık alanda barınan gece kuşlarının arada bir çığlığa benzer bağirtısından ve iniltilerinden başka bir ses duymadı.

Yunus, Münevver bebeğin uyurken arada bir gülümsediğini, çığlık atarak sıçrayıp uyandığını ve tuhaf sesler çıkarak huzursuzlandığını görüp telaşlandığında, Makbule onu sakinleştirir, "Merak etme rüya görüyor," derdi. Yunus, kuşların çığlık ve inlemelerini duyunca, "Acaba kuşlar da rüya görüyorlar mı?" diye kendi kendine konuştu gülümseyerek.

Ay yoktu ama hem lacivert gökyüzü hem de Ohri Gölü'nün durgun, pürüzsüz yüzeyi ıslıl ıslıldı. Gökyüzünde titreşen parlak yıldızların izdüşümleri miydi gölün laciverte kesmiş berrak durgun yüzeyindeki pırıltılar, yoksa lacivert gökte ışıldayan yıldızlar mıydı Ohri Gölü incilerinin pırıltılarını yansıtan? Ayırt edilemiyordu.

Yunus, adeta bir ışıkla yıkanmış gibi şeffaf, berrak ve durgun gölde titreşen yıldızların şavkına, bir lacivert göğü dolduran Ohri Gölü incilerinin pırıltısına bakıyordu sigarasından derin nefesler çekerken. O anda gecenin sessizliği içinde iki yıldız aktı gölün güneydoğu tarafına, Hıristiyanların Aziz Naum'un (Sveti Naum), Müslüman Türklerin Sarı Saltuk'un kutsal mekânı kabul ettikleri göl kaynağına doğru.

Sadece Makedonya'nın değil, bütün Rumeli'nin en büyük ve en derin tatlı su göllerinden biridir Ohri Gölü. Berrak sularının fazlası, bu gölün ayağı olan Drim Irmağı'yla (Karadrim Irmağı) önce kuzeye ardından batıya doğru akarak Adriyatik Denizi'ne dökülür.

Bu göl Rumeli'nin incisidir. Kendisi inci olmakla kalmaz, dünyanın başka hiçbir yerinde olmayan ve bildiğimiz istiridye kabukları içinde oluşan incilere benzemeyen bir incinin

de kaynağıdır. Kadınların boyunlarını süsleyen gerdanlıkların, kulaklarındaki küpelerin, parmaklarındaki yüzüklerin incileri sadece Ohri Gölü'nün berrak, temiz ve serin sularını mekân tutmuş Plaştiza balığının pullarından yapılıdır.

Kutsal kitaplarda anlatılan cennetin yeryüzündeki bir iz-düşümü gibi olan Ohri Gölü üzerinde "Çun" kayığıyla hem taşımacılık hem de balıkçılık yapan Yunus, rüzgârın serinliğini severdi. Pencerenin diğer kanadını da açtı, hem sigara dumanı çıksın hem de odaya az da olsa serin bir esinti girsin diye, ama ne gezer? Göl kıyısındaki sazlıklarda tek bir dal dahi kıpırdamıyordu. Pencerenin pervazına tutundu, gözlerini yumup başını gecenin içine doğru uzattı. Alkol ve tütün kokan nefesini dışarı saldığında gecenin serinliğiyle birlikte yıldızların, incilerin ışıltısı yüzüne yansıdı. Mutlu oldu... Öylece kaldı...

Derken, gölün ortalarında bir karartı çarptı gözüne. Dikkatle bakınca Struga sahiline doğru, ardında ışıltılı bir iz bırakarak gelen küçük kayığı gördü. Kayıktaki iki kişiden biri kürek çekiyor, diğeri büzülmüş halde oturuyordu. Kayık önce gölün Drim Irmağı'na bakan tarafında, sanki gölün suyu tamamen akıp gitmesin diye nehrin girişine doğru armut şeklinde bir ada oluşturan sazlıklara yanaştı, durdu. Kürekleri çeken adam ayağa kalktı, etrafı kolaçan etti. Kayığını, Strugalı balıkçı ve taşımacıların Ohri Gölü'nün Drim Irmağı'na aktığı yerin sağ tarafında, kayıklarını bağladıkları ahşap iskeleye çekti. Çevik bir atlayışla iskeleye çıktı ve palamarını boş bir kazığa bağladı. Elini sandaldan inmek için ayağa kalkan diğer kişiye uzattı. Yunus o anda diğer kişinin bir kadın olduğunu fark etti.

Adam ve elinden tuttuğu kadın birlikte, korktukları birlerinden kaçıyormuşçasına, görünmemek için hacimlerini küçülterek hızla ilerlediler. Çok geçmeden kapılarının çalındığını duydu Yunus. Koridordaki fitili kısık gemici fene-

rinin fitilini kaldırdığında koridor ve alt kata inen merdivenler aydınlandı. Hızlı adımlarla alt kata indi, kapıyı açtı. Feneri kapıyı çalanları tanımak istercesine yukarı kaldırdı, yabancıydılar. Erkek dikkat çekecek kadar yakışıklıydı. Çok uzun boylu olmamakla birlikte yapılı, güçlü kuvvetli bir bedene sahip olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Arnavutlar gibi üst üste iki yecek giymiş, sarıya çalan kumral saçlı adamın yanındaki kadın, bir kuş gibi ürkek ve utanılacak bir şey yapmışçasına mahcuptu. Titriyordu.

Bunlar sandalda gördüğü kadın ve erkekti. Karşısında duran kavisli kaşların gölgelediği ela gözlere, çıkık elmacık kemikli yüze ilgiyle baktı Yunus. Geniş göğüslü, sardığı kuşakla belinin inceliği iyice ortaya çıkan, dik duruşlu yakışıklı erkek, sakın bir dil, şiveli ama anlaşılır bir Türkçeyle,

“Karamurat’ların evini ararım. Ev buradır diye tarif ettiler. Umarım doğru yerdeyim. Değilse lazım ki bize göstere-sin,” dedi.

Osmanlılar, Rumeli’ne de fethettikleri her yerde yaptıkları gibi Anadolu’dan getirdikleri Müslüman Türk aileleri yerleş-tirmişti. Çandarlı Halil Paşa komutasındaki Osmanlı ordu-su, Makedonya’nın Ohri Livası’nın (Kasaba) Struga Köyü’nü 1385 yılında zapt ettiğinde buraya da Müslüman Türk aile-ler yerleştirilmişti.

Geliri yüksek bir yer olan Struga, Osmanlı Sultanı’na bağ-lı bir hassaydı. Karamurat Ailesi’nin ataları da Anadolu’dan getirilip Struga’ya yerleştirilenlerdendi.

Bölgeye yerleştirilen Müslüman aile erkeklerinin görevle-ri, *Eminlere, devlet malına yardımcı olmak önemlidir ve gerek-lidir*, fermanındaki hükme göre; Struga dalyanları ve köprü-sü tamire muhtaç olduğunda görevli Hıristiyanların başla-rında durmak, devlete ait mandaları ve ormanları gözetmek, en önemlisi de köprülerin gece gündüz korunmasını sağla-maktı. Osmanlı, Rumeli gibi hâkimiyetine aldığı topraklar-

daki nehirler üzerine bir çoğu birer sanat eseri olan köprüler yaptırmıştır. Bu köprüleri korumak için de her türlü sert tedbiri almıştır. Osmanlı'nın köprüleri koruma konusundaki hassasiyeti bazı Batılı seyyahların anlarına, bazı ünlü yazarların romanlarına, mesela İvo Andriç'in *Drina Köprüsü*'ne konu olmuştur.

Karamurat'ın dedesi Süleyman, babası Abdullah ve amcaları Veli ve Ömer de devletin hizmetindeydiler. Onlara "Kavas" deniliyordu.

Kavaslar silahlı muhafızlardı. Osmanlı Devleti'nin yüksek düzeydeki görevlilerinin, büyükelçi, konsolos gibi hariciye yetkililerinin koruma görevini yaparlardı. Kavasların iyi yetiştirilmiş, iyi ok atan, iyi silah kullanan, iyi at binen, güvenilir insanlar olması gerekiyordu. Sadece sultan, sadrazam ve vezirlerin korumalığını yapan kavaslar Yeniçeri Ocağı içinden seçilirdi.

Yeniçeri Ocağı'nın II. Mahmud tarafından ortadan kaldırılması üzerine Bâbüâli'de yeni kurulan zaptiye teşkilatının ilk nüvesini kavaslar oluşturdular.

Osmanlı taşrasında valilerin emrinde görev yaparlardı. Taşra zaptiye teşkilatında görevli kavaslar, vali dışında bu teşkilatta görevli müşir, ferik ve diğer subayların da emirlerini yerine getirirdi.

Kavasların maaşları, buldukları mahallerde, vergi tahsilatçıları tarafından toplanan vergilerden karşılanırdı. Maaşlarını makbuz karşılığında alırlardı.

Struga'daki balıkçılık, dalyanların korunması, Drim Irmağı üzerindeki köprülerin korunması, Ohri Gölü'nden saz kesmeye, balıkçılık yapmaya izin vermek, güvenliği sağlamak, vergi tahsil etmek gibi birçok iş, kavasluk yapan Karamurat Ailesi'nin elindeydi.

Murat Abdullah'ın, yani Karamurat'ın kardeşi Ömer de Selanik Paşası İzzet Paşa'nın hem korumalığını yapan hem